

Vlaamse Regering

Ministerieel besluit tot vaststelling van een ontwerp van lijst van de als monument te beschermen Hollandstelling (deel landmacht) in Evergem (Ertvelde), Gent (Mendonk), Lochristi (Zaffelare), Stekene (Kemzeke)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011,

BESLUIT:

Artikel 1. Het ontwerp van lijst van de volgende voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten, wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012:

Wegens de historische waarde als monument: de representatieve delen van de Hollandstelling, opgetrokken door de Duitse landmacht.

In Evergem, een cluster bunkers bestaande uit:
unieke manschappenbunker (nummer 1), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in Evergem (Ertvelde), Holstraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie F, perceelnummer 464C

voorpostbunker (nummer 2), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Gooiken zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 62 (deel)

voorpostbunker (nummer 3), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Engelenhof zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie A, perceelnummer 770A (deel)

voorpostbunker (nummer 4), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Engelenhof zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie A, perceelnummer 771 (deel)

voorpostbunker (nummer 5), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Stenenmolenstraat 24 B

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie F, perceelnummer 296H (deel)

voorpostbunker (nummer 6), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Rijschootstraat 6

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie F, perceelnummer 709A2 (deel)

voorpostbunker (nummer 7), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Kroonstraat zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie A, perceelnummer 726B (deel)

bunker (nummer 8), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Heidestraat zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 321 (deel)

manschappenbunker (nummer 9), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Gooiken zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 206A (deel)

waarnemingsbunker (nummer 10), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 657 (deel)

manschappenbunker (nummer 11), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Noordlaan zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie C, perceelnummer 1054D (deel)

manschappenbunker (nummer 12), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Hoogstraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie G, perceelnummer 234A (deel)

manschappenbunker (nummer 13), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Heidestraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 310A (deel)

mitrailleurbunker (nummer 14), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Tervenen zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummers 482D (deel) en 516A (deel)

mitrailleurbunker (nummer 15), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Tervenen zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 519T (deel)

mitrailleurbunker (nummer 16), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 650A (deel)

mitrailleurbunker (nummer 17), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Heidestraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 297 (deel)

mitrailleurbunker (nummer 18), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 599 (deel)

mitrailleurbunker (nummer 19), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
bekend ten kadaster:
Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 540A (deel)

mitrailleurbunker (nummer 20), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 716 (deel)

mitrailleurbunker (nummer 21), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Hoogstraat zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie G, perceelnummers 303 (deel) en 304 (deel)

mitrailleurbunker (nummer 22), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Oude Burggrave 32
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie G, perceelnummer 316K (deel)

waarnemingsbunker (nummer 23), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 540B (deel)

waarnemingsbunker (nummer 24), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Heifortstraat 73
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 710 (deel)

waarnemingsbunker (nummer 25), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Tervenen zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 485C (deel)

waarnemingsbunker (nummer 26), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Tervenen zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 517A (deel)

waarnemingsbunker (nummer 27), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 681D (deel)

waarnemingsbunker (nummer 28), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
 Evergem (Ertvelde), Kluisstraat zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Evergem, 4de afdeling, sectie I, perceelnummer 1 (deel)

mitrailleurbunker (nummer 29), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Hazenhoekdreef 9

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 292C (deel)

bunker (nummer 30), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Noordlaan zonder nummer

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie C, perceelnummer 1061A (deel)

mitrailleurbunker (nummer 31), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Vaartstraat-West 36

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie C, perceelnummer 1094E (deel)

manschappenbunker (nummer 32), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Heifortstraat 48

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 531C2 (deel)

mitrailleurbunker (nummer 33), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Heifortstraat 30

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie E, perceelnummer 556K (deel)

bunker (nummer 34), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Evergem (Ertvelde), Heulewijkstraatje 2

bekend ten kadaster:

Evergem, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 695C2 (deel)

In Gent, één bunker:

unieke manschappenbunker (nummer 35), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen
in

Gent (Mendonk), Spanjeveerstraat zonder nummer

bekend ten kadaster:

Gent, 13de afdeling, sectie E, perceelnummer 324 (deel)

In Lochristi, een cluster bunker bestaande uit:

voorpostbunker (nummer 36), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Lochristi (Zaffelare), Bommel zonder nummer

bekend ten kadaster:

Lochristi, 2de afdeling, sectie B, perceelnummer 263A

voorpostbunker (nummer 37), onderdeel van de Hollandstelling, gelegen in
Lochristi (Zaffelare), Koedreef zonder nummer

bekend ten kadaster:

Lochristi, 2de afdeling, sectie C, perceelnummer 219A (deel)

voorpostbunker (nummer 38), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Dam zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie C, perceelnummer 269 (deel)

voorpostbunker (nummer 39), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Dam 106
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie C, perceelnummer 254R (deel)

voorpostbunker (nummer 40), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Dam zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie D, perceelnummers 43A (deel) en 44 (deel)

bunker (nummer 41), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Bosdam zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie D, perceelnummer 93 (deel)

manschappenbunker (nummer 42), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Bosdam zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie D, perceelnummer 363 (deel)

voorpostbunker (nummer 43), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Bosdam zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie D, perceelnummer 309C (deel)

unieke mitrailleurbunker (nummer 44), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Dam 73
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie D, perceelnummer 8G (deel)

manschappenbunker (nummer 45), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Lochristi (Zaffelare), Windgat zonder nummer
 bekend ten kadaster:
 Lochristi, 2de afdeling, sectie B, perceelnummer 70 (deel)

In Stekene, een cluster bunkers bestaande uit:
 voorpostbunker (nummer 46), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in
 Stekene, Kwakkelstraat 26
 bekend ten kadaster:
 Stekene, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 2056K (deel)

voorpostbunker (nummer 47), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in Stekene (Kemzeke), Kwakkelstraat 5

bekend ten kadaster:

Stekene, 3de afdeling, sectie A, perceelnummer 368 (deel)

voorpostbunker (nummer 48), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in Stekene, IJzerhandstraat 2

bekend ten kadaster:

Stekene, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 1897A (deel)

unieke manschappenbunker (nummer 49), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in

Stekene, IJzerhandstraat zonder nummer

bekend ten kadaster:

Stekene, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 1916 (deel)

voorpostbunker (nummer 50), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in Stekene (Kemzeke), Spoorzate zonder nummer

bekend ten kadaster:

Stekene, 3de afdeling, sectie A, perceelnummer 589A (deel)

voorpostbunker (nummer 51), onderdeel van de Hollandstellung, gelegen in Stekene (Kemzeke), Stekenestraat zonder nummer

bekend ten kadaster:

Stekene, 3de afdeling, sectie A, perceelnummer 497 (deel)

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische, in casu militair-historische waarde:

De Hollandstellung werd opgetrokken in de periode 1916-17 langsheen de Nederlands-Belgische grens van Knokke tot Beveren, als defensieve linie tegen een geallieerde aanval vanuit Nederland.

Ze geeft een zeer goed, coherent en representatief beeld van de samenhang en aanleg van een Duitse defensieve bunkerlinie uit de Eerste Wereldoorlog. Dat beeld wordt gevormd door de onderlinge samenhang van de bunkers en hun relatie tot rivieren en rivierovergangen in de nabijheid. In Gent (Mendonk) is de band met de Moervaart duidelijk aanwezig, in Lochristi is dat de band met de Zuidlede. De ligging van een unieke bunker aan de Puienbrug (Lochristi) bevestigt die band.

Evergem (Ertvelde) wordt gekenmerkt door een grote concentratie aan bunkers gezien het belang van het Kanaal Gent-Terneuzen voor de Duitse bezetter en de mogelijkheid om een dubbele linie uit te bouwen met voorpostlinie en hoofdlinie. Die uitbouw kwam tegemoet aan de voorschriften zoals door de Duitse legerleiding opgesteld in 1916-

./.

1917. Zowel voor- als hoofdlinie zijn ter plaatse goed te herkennen door hun ligging en gebruikte bunkertypes.

De Hollandstelling werd ten oosten van het kanaal Gent-Terneuzen uitgebouwd met één linie daar een invasie er minder waarschijnlijk werd geacht.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

De Hollandstelling werd opgetrokken door de Duitse landmacht en is de enige Duitse linie in Vlaanderen die integraal is opgetrokken uit betonsteen. De bunkers zijn representatieve voorbeelden van Duitse bunkers uit de Eerste Wereldoorlog, opgetrokken uit gewapende betonsteen (=eisenbetonstein), een relatief nieuw materiaal aan het begin van de 20ste eeuw.

De vorm, bunkertypes en hun evolutie zijn een gevolg van de nieuwe technieken in de krijgskunde. De bunkers in Evergem (Ertvelde) zijn representatief voor de vormtaal en constructiemethode gebruikt door de Duitse landmacht ten westen van het kanaal Gent-Terneuzen. Er zijn duidelijk onderscheiden bunkertypes in zowel de voorlinie ten noorden van Ertvelde als de hoofdlinie ten zuiden van Ertvelde. De bunkers te Gent (Mendonk), Lochristi (Zaffelare) en Stekene (Kemzeke) zijn representatief voor de vormtaal en constructiemethode gebruikt door de landmacht ten oosten van het kanaal Gent-Terneuzen. De bunkers te Stekene (Kemzeke) hebben een vormtaal die enkel in Stekene en Beveren (Vrasene) voorkomt.

De bunker in de Holstraat in Evergem (Ertvelde) is een uniek voorbeeld van uitzonderlijk zware en grote manschappenbunker met alle kenmerken van functionele defensieve militaire architectuur. Slechts één exemplaar van deze vorm van manschappenbunker bleef bewaard.

De manschappenbunker in Gent (Mendonk, Spanjeveerstraat) is een unieke voorbeeld van functionele defensieve militaire architectuur. Er werd geen tweede bunker van dit type gebouwd of die bleef niet bewaard. De interne structuur is gespiegeld ten opzichte van andere gelijkaardige bunkers.

De mitrailleurbunker in Lochristi (Zaffelare, Dam 73) behoort tot het deel van de Hollandstelling dat is opgetrokken door landmacht ter verdediging van de Zuidlede, hier meer bepaald de Puienbrug. De bunker werd gebouwd op de zuidoever van de Zuidlede. Het is een uniek voorbeeld van functionele defensieve militaire architectuur (mitrailleurbunker) bij een belangrijke rivierovergang zoals er langs de Hollandstelling geen tweede exemplaar gebouwd werd.

De bunker in Stekene (Kemzeke, Steengelaag) is een unieke manschappenbunker opgetrokken door de landmacht ten oosten van het kanaal Gent-Terneuzen. Langs de volledige Hollandstelling is geen tweede exemplaar bekend.

Historische, in casu historische sociaal-culturele waarde:

De bunkerlinie werd opgetrokken in 1916-1917 door de Duitse bezetter. Die zette daarvoor lokale burgers in die verplicht tewerk gesteld werden.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 juni 2009, 4 december 2009, 10 juni 2011 en 22 juni 2012 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006, 18 september 2009, 11 januari 2010, 2 augustus 2011 en 27 juli 2012).

Brussel,

12-05-2014

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Geert Bourgeois', with a horizontal line underneath.

Geert BOURGEOIS